

15 Temmuz 2016 darbe girişiminin ardından görevden ihraç edilen Türk kamu görevlileri, bu işleme karşı, 685 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile öngörülen Komisyona başvuru yapmalıdır

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, [Köksal/Türkiye](#) (başvuru no. 70478/16) davasına ilişkin kararında, başvuruyu oy birliğiyle kabuledilmez bulmuştur. Bu karar kesindir.

Davanın konusu, bir ilkökul öğretmeninin (Başvurucu Köksal) 15 Temmuz 2016 darbe girişiminin ardından yayınlanan bir olağanüstü hal kanun hükmünde kararnamesi ile görevden ihraç edilmesi ile ilgilidir.

Mahkeme, başvuru Köksal'ın 685 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamede (« 685 sayılı KHK ») öngörülen iç hukuk yolunu tüketmemiş olması nedeniyle başvuruyu kabuledilmez bulmuştur. Söz konusu Kanun Hükmünde Kararname, olağanüstü hal uygulaması kapsamında yayınlanan Kanun Hükmünde Kararnamelerle doğrudan yürürlüğe giren tedbirlere yönelik başvuruları incelemekle yetkili bir Komisyonun kurulmasını öngörmektedir. Nitekim, Komisyonun yetki alanına görevden ihraç edilmeye ilişkin tedbirler de girmektedir.

Komisyon tarafından verilecek kararlara karşı bir sonraki aşamada idari yargı önünde iptal davası açılabilir ve bu davalar neticesinde verilecek kararlar daha sonra Anayasa Mahkemesi önünde bireysel başvuru konusu olabilecektir. Anayasa Mahkemesine yapılacak başvuru ve yüksek mahkemenin vereceği kararın ardından gerektiği takdirde her başvuru Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin ihlal edilmiş olması gerekçesiyle, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'ne bireysel başvuru yapabilecektir.

Kanun Hükmünde Kararnamelerle yürürlüğe giren tedbirlerden etkilenen kamu görevlileri, 685 sayılı KHK'nin yürürlüğe girdiği tarihten itibaren altı ayı geçmemek üzere, yani en geç 23 Temmuz 2017 günü, Başbakanlık tarafından ilan edilecek Komisyona başvuru yapma tarihinin ardından 60 gün içerisinde Olağanüstü Hal İşlemleri İnceleme Komisyonuna başvurabileceklerdir.

Komisyona başvuru yolunun etkili bir başvuru yolu olduğu konusunda ispat yükü davalı devlete ait olacaktır

Olayların özeti

Başvurucu Gökhan Köksal 1978 doğumlu bir Türk vatandaşıdır ve Ankara'da yaşamaktadır. Başvurucu, Erzurum 1071 Malazgirt İlkokulunda görev yapmakta olduğu sırada, 25 Temmuz 2016 tarihinde, 21 Temmuz 2016 günü ilan edilen Olağanüstü Hal kapsamında yürürlüğe giren tedbirler gereği görevinden uzaklaştırılmıştır.

Terör örgütlerine veya Milli Güvenlik Kurulunca Devletin milli güvenliğine karşı faaliyette bulunduğuna karar verilen yapı, oluşum veya gruplara üyeliği, mensubiyeti veya iltisakı, yahut bunlarla irtibatı olduğu kabul edilen 50 875 devlet memurunun görevden alınmasını öngören 672 sayılı kanun hükmünde kararnamenin 1 Eylül 2016 tarihinde yürürlüğe girmesinin ardından, başvuru Köksal görevden ihraç edilmiştir.

Aynı Kanun Hükmünde Kararname, görevden alınan devlet memurlarının yeniden kamu hizmetine giremeyeceğini ve pasaportlarının iptal edileceğini de öngörmektedir.

28 Eylül 2016 tarihinde M. Köksal, Anayasa Mahkemesine hakkında verilen ihraç kararına karşı bireysel başvuru yapmıştır. Bu başvuru halen derdesttir.

Bu arada, olağanüstü hal kapsamında Olağanüstü Hal İşlemleri İnceleme Komisyonunun kurulmasını öngören 685 sayılı KHK 2 Ocak 2017 günü Bakanlar Kurulu tarafından kabul edilerek 23 Ocak 2017 tarihli Resmi Gazetede yayınlanmıştır.

Şikayetler, Usul ve Mahkeme'nin oluşumu

Dava konusu başvuru Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'ne 4 Kasım 2016 tarihinde sunulmuştur.

Başvurucu, Sözleşmenin 6. maddesinin 1. 2. ve 3 a) fıkralarına dayanarak, mahkemeye erişim hakkının, masumiyet karinesinin ve kişinin kendisine karşı yöneltilen suçlamanın niteliği ve sebebinden en kısa sürede ve ayrıntılı olarak haberdar edilme hakkının ihlal edildiğini ileri sürmektedir.

Başvurucu Köksal, 7. maddeye (kanunsuz ceza olmaz) dayanarak, işlendikleri tarihte suç oluşturmayan fiillerden ötürü görevinden alınmış olduğunu ileri sürmektedir. Başvurucu ayrıca, 8. madde (özel hayata ve aile hayatına saygı hakkı), 10. Madde (ifade özgürlüğü), 11. Madde (Toplantı ve dernek kurma özgürlüğü), 13. Madde (etkili başvuru hakkı) ve 14. Madde de (ayrımcılık yasağı) güvence altına alınan hak ve özgürlüklerinin de ihlal edildiğini savunmaktadır

Karar, aşağıda isimleri yazılı bulunan yedi yargıçtan oluşan Daire tarafından verilmiştir:

Robert Spano (İzlanda), *Başkan*,
Ledi Bianku (Arnavutluk),
Işıl Karakaş (Türkiye),
Nebojša Vučinić (Karadağ),
Valeriu Griţco (Moldova Cumhuriyeti),
Jon Fridrik Kjølbro (Danimarka),
Stéphanie Mourou-Vikström (Monako), *yargıçlar*,

ve Stanley Naismith, *Daire Yazı İşleri Müdürü*.

Mahkemenin kararı

Başvurunun yapılmasının ardından, 2 Ocak tarihinde kabul edilen ve 23 Ocak günkü Resmi Gazetede yayınlanan 685 sayılı KHK, olağanüstü hal uygulaması kapsamında yürürlüğe giren Kanun Hükmünde Kararnamelerle uygulamaya konulan tedbirlere yönelik başvuruları incelemekle yetkili bir Komisyonun kurulmasını öngörmektedir. Aynı Komisyonun yetki alanına görevden ihraç edilmeye ilişkin tedbirler de girmektedir.

Olağanüstü Hal çerçevesinde yayınlanan Kanun Hükmünde Kararnamelerle yürürlüğe giren tedbirlerden etkilenen kamu görevlileri, 685 sayılı KHK'nin yürürlüğe girdiği tarihten itibaren altı ayı geçmemek üzere, yani en geç 23 Temmuz 2017 günü, Başbakanlık tarafından ilan edilecek başvuru alma tarihinin ardından 60 gün içerisinde Olağanüstü Hal İşlemleri İnceleme Komisyonuna başvurabileceklerdir[1]. Komisyonun vereceği kararlar daha sonra idari yargı önünde iptal davası konusu olabilecektir[2].

Bu suretle, yürütme erki, olağanüstü hal uygulaması kapsamında yürürlüğe giren Kanun Hükmünde Kararnamelerle uygulamaya konulan tedbirlerin yargısal denetimine ilişkin olarak ulusal yargı organlarının yetkisi konusunda ortaya çıkan tartışmaya son vermiştir. Yürütme erki böylelikle idare mahkemelerini adı geçen Komisyonun kararlarına karşı itiraz edilebilecek yargı yeri olarak yetkilendirmiştir.

Daha ileriki bir aşamada, idare mahkemeleri tarafından verilecek kararlar Anayasa Mahkemesi önünde bireysel başvuru konusu olabilecektir. Anayasa Mahkemesine yapılacak başvuru ve yüksek mahkemenin vereceği hükmün ardından, gerektiği takdirde herkes Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin öngördüğü hakların ihlal edildiği gerekçesiyle Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'ne de bireysel başvuru yapabilecektir.

Böylelikle, Başvurucu Köksal, Sözleşmenin öngördüğü hükümlerin ihlal edilmiş olmasına ilişkin itirazını öncelikle ulusal yargı organları önüne götürerek, aynı yargı organlarının ortaya çıkan sorunu ulusal düzeyde çözmesine olanak sağlayabilecek bir başvuru yoluna sahip olmaktadır.

Söz konusu Kanun Hükmünde Kararname, Venedik Komisyonu'nun da 865/2016 sayılı görüşünde[3] belirttiği gibi, hem sorun yaratan tedbirlerin karar aşamasında tespit edilen yetersizlikleri, hem de aynı tedbirlerin yargısal denetimi konusunda ortaya çıkan belirsizlikleri ortadan kaldırmak suretiyle geniş çaplı bir sorunu çözmek amacıyla yürürlüğe girmiştir.

Bu şartlarda Mahkeme, ulusal başvuru yollarının tüketilip tüketilmemiş olmasının başvuru tarihi itibarıyla takdir edilmesi gerektiği genel kuralına istisna olarak, Sözleşme hükümlerinin ihlal edildiğini ileri süren başvuruların öncelikle bu yeni başvuru yolunun geçerliliğini ve etkililiğini sınaması gerektiğine hükmetmiştir.

685 sayılı KHK ilke olarak iç hukukta erişilebilir bir başvuru yolu öngörmektedir. Mahkeme, bu yeni başvuru yolunun Başvurucu Köksal'ın Sözleşmenin hükümlerinin ihlal edildiği yönündeki şikayetleri konusunda uygun ve telafi edici bir hukuk yolu olmadığına hükmetmeyi gerektiren makul bir nedenin mevcut olmadığına karar vermiştir.

685 sayılı KHK ile kurulan Komisyon her ne kadar bir yargı organı olmasa da Komisyon kararları yargı denetimine tabi tutulacaktır.

Bununla beraber, Mahkemenin kararı, gerektiği takdirde, 685 sayılı KHK ile oluşturulan yeni başvuru yolunun etkililiğinin ve gerçekliğinin, Komisyon ve ulusal mahkemelerin vereceği kararlar ve bu kararların uygulanması ışığında teorik ve pratik bakımdan yeniden gözden geçirilmesi olasılığını saklı tutmaktadır.

685 sayılı KHK uyarınca Başbakanlık, en geç 23 Temmuz 2017 gününe kadar, Olağanüstü Hal çerçevesinde yayınlanan Kanun Hükmünde Kararnemelerle yürürlüğe giren tedbirlerden etkilenen kamu görevlileri için Komisyonun başvuru alma tarihini ilan etmekle yükümlüdür[4].

Komisyonun başvuru yolunun etkili bir başvuru yolu olduğu konusunda ispat yükünü taşıyan taraf her durumda davalı devlet olacaktır.

Buna ilaveten, Mahkeme, ikincillik ilkesi gereği olarak, iç hukukta var olan başvuru yollarının tamamını tüketmiş olan başvuruların şikayetlerine ilişkin nihai denetim yetkisini saklı tutmaktadır.

Dolayısıyla, meslekten ihraç edilmiş olması nedeniyle Sözleşmeden doğan haklarının ihlal edildiğini ileri süren Başvurucu Köksal, Sözleşmenin 35. Maddesinin 1. fıkrası gereği, 685 sayılı KHK'den doğan yeni başvuru yolunu kullanmakla yükümlüdür.

Sonuç olarak Mahkeme, Başvurucu Köksal'ın başvurusunu iç hukuk yollarının tüketilmemiş olması nedeniyle, Sözleşmenin 35. maddesinin 1. ve 4. fıkraları uyarınca reddetmiştir.

Karar, sadece Fransızca olarak yayımlanmıştır.

Bu basın bildirisi Yazı İşleri Müdürlüğü tarafından kaleme alınmış olup, Mahkeme'yi bağlayıcı nitelikte değildir. Mahkeme tarafından verilen kararlar ve Mahkeme hakkında ek bilgiler www.echr.coe.int internet adresinden elde edilebilir. Mahkemenin basın açıklamalarına abone olmak için lütfen şu adrese üye olunuz: www.echr.coe.int/RSS/fr veya bizi Twitter'da takip ediniz [@ECHRpress](https://twitter.com/ECHRpress).

Basın iletişim bilgileri

echrpress@echr.coe.int | tel: +33 3 90 21 42 08

Inci Ertekin (tel: + 33 3 90 21 55 30)

Tracey Turner-Tretz (tel: + 33 3 88 41 35 30)

Denis Lambert (tel: + 33 3 90 21 41 09)

George Stafford (tel: + 33 3 90 21 41 71)

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, 1950 tarihli Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin ihlal edildiği iddiaları hakkında karar vermek üzere Avrupa Konseyi'ne üye devletler tarafından 1959 yılında kurulmuştur_____

[1] 685 sayılı KHK'nin 7. Maddesinin 3. Fıkrası ve geçici hükümlerinin 1. Maddesi

[2] 685 sayılı KHK'nin 11. Maddesinin 1. fıkrası

[3] Hukuk Yoluyla Demokrasi Avrupa Komisyonu'nun (« Venedik Komisyonu ») 15 Temmuz 2016 tarihli darbe teşebbüsü ardından Olağanüstü Hal uygulaması çerçevesinde yürürlüğe giren 667 ve 676 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamelere ilişkin 865/2016 sayılı görüşü.

[4] 685 sayılı KHK'nin 7. Maddesinin 3. Fıkrası ve geçici hükümlerinin 1. Maddesi